

УДК 378.14

СЕРЕДА І.В.

м. Миколаїв, Україна

КАФЕДРА ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ: ІСТОРІЯ, СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті представлено досвід діяльності першої в Україні кафедри освітніх технологій: особливостей структури та функціонування кафедри, викладання навчальних курсів, напрямів наукової діяльності, перспектив розвитку.

***Ключові слова:** освітні технології, кафедра освітніх технологій, навчальні курси, напрями наукової діяльності, перспективи розвитку.*

Розвиток вітчизняної педагогічної освіти відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників. Сучасна університетська педагогічна освіта покликана забезпечувати формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на власний особистісний та професійний саморозвиток і готовий творчо працювати в закладах освіти різного типу.

Саме з цією метою була створена одна з перших в Україні інноваційна кафедра освітніх технологій. Кафедра створена у 1998 році на базі факультету іноземної філології Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. З 2007 року кафедра входить до складу Інституту педагогічної освіти МДУ імені В.О. Сухомлинського. Вихідні концептуальні положення щодо змісту, організації діяльності кафедри освітніх технологій ґрунтуються на основних засадах Закону України «Про освіту», Невідкладних завданнях Міністерства освіти і науки України на 2006-2010 роки, програмі «Вчитель», Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір, Статуту педагогічного університету та ін.

Педагогічну підготовку майбутнього вчителя сьогодні можна реалізувати повніше, якщо її головна мета буде полягати у сприянні професійно-особистісному розвитку майбутнього вчителя, вираженому, перш за все, в його здатності до постійного

збагачення своєї духовної і професійної культури. Тому процес педагогічної підготовки вчителя здійснюється з урахуванням основних стадій становлення особистості як суб'єкта діяльності, через насичення гуманістичним змістом традиційних курсів педагогічних дисциплін. Головним напрямком роботи кафедри є перехід від масово-репродуктивної до розвиваючої, творчої і особистісної освіти, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя. Виходячи з цього, основними завданнями кафедри є:

- ознайомлення майбутнього вчителя із закономірностями розвитку особистості на різних вікових етапах її становлення;

- організація освітнього простору, в якому студент має можливість оволодіти знаннями про педагогічну діяльність, уміннями і навиками даної діяльності, активно професійно розвиватись;

- створення педагогічних умов для того, щоб педагогіка усвідомлювалась і приймалась майбутнім спеціалістом не тільки як навчальна дисципліна, але і як наука, мистецтво, фундамент для побудови авторських систем, створення особистої педагогічної концепції;

- надання допомоги студентам у здійсненні рефлексивного аналізу власного «Я», співвіднесенні його з вимогами, що висуваються професією.

- проведення наукових досліджень з проблем гуманізації та технологізації підготовки майбутнього вчителя;

- створення умов для постійного професійного росту викладача університету тощо;

Кафедра забезпечує викладання дисциплін педагогічного циклу: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Освітні технології», «Основи наукових досліджень», «Індивідуальність учителя: теорія і практика» (для студентів педагогічних спеціальностей освітнього рівня «Бакалавр» та «Спеціаліст»), а також «Педагогіка і психологія вищої школи», «Управління навчальним закладом», «Болонський процес» (для педагогічних спеціальностей освітнього рівня «Магістр»). Психолого-педагогічний цикл дисциплін реалізується на базі діяльнісного підходу, але акцент робиться на формуванні засобів особистісно-професійного самовизначення студента.

Кафедра освітніх технологій є навчальним, науковим, методичним і культурним центром, творчою педагогічною лабораторією як для підготовки студента, вчителя, так і для формування особистості сучасного викладача університету.

Кафедра забезпечує викладання дисциплін педагогічного циклу: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Освітні технології», «Основи наукових досліджень», «Індивідуальність учителя: теорія і практика» (для студентів педагогічних спеціальностей освітнього рівня «Бакалавр» та «Спеціаліст»), а також «Педагогіка і психологія вищої школи», «Управління навчальним закладом», «Болонський процес» (для педагогічних спеціальностей освітнього рівня «Магістр»).

Психолого-педагогічний цикл дисциплін реалізується на базі діяльнісного підходу, але акцент робиться на формуванні засобів особистісно-професійного самовизначення студента. Вчитель не може відбутися без постійного розвитку здатності пізнавати себе, інших. Професійна діяльність учителя полягає в постійному рефлексивному аналізі педагогічної ситуації, розумінні контексту як власних дій, так і дій іншої людини. Педагогічна підготовка розглядається в межах понять «суб'єкт», «свобода вибору», «розвиток», «саморозвиток», «унікальність», «діалог», «компетентність», «мобільність», «конкурентноспроможність», «засоби і форми самодетермінації і самореалізації особистості вчителя». Сучасна концепція педагогічної освіти майбутнього вчителя передбачає зміни її пріоритетів.

1. Специфічні цілі: актуалізація і розвиток особистісних і суб'єктних функцій індивіда.
2. Зміст, в якому освітній стандарт органічно поєднується з особистісним досвідом того, кого навчають.
3. Технології, що забезпечують затребуваність особистісних функцій і особистісного рівня самореалізації індивіда.

Провідною ідеєю при переосмисленні педагогічної підготовки є ідея активної ролі студента в розвитку його особистісних і професійних здібностей і якостей. Програми з дисциплін педагогічного циклу, які викладаються кафедрою, мають розвивальний характер і спрямовані на максимальне задоволення інтелектуальних, духовних і професійних запитів як студента,

так і викладача; орієнтуються на розвиток їхніх педагогічних здібностей і формування педагогічного мислення.

Завданням педагогічної підготовки і функцією кафедри в університеті є в першу чергу підготовка студента до здійснення різних видів професійної діяльності, формування концепції життя і професійної долі. А викладання дисциплін педагогічного циклу здійснюється як супровід і забезпечення професійного розвитку і саморозвитку майбутнього вчителя за допомогою організації різних видів як педагогічної, так і інших видів діяльності.

Зусиллями колективу кафедри в університеті створена концепція, науково методичний комплекс та введена дисципліна «Освітні технології». При цьому особлива увага приділяється підготовці майбутнього вчителя до використання особистісно-орієнтованих технологій: інтерактивного, проблемного, модульного навчання, проектної технології, навчання як дослідження, адаптивної системі навчання, технології створення ситуацій успіху в навчально-виховному процесі, технології формування творчої особистості та ін.

На випускних курсах введений спецкурс «Індивідуальність учителя: теорія та практика», у ході вивчення якого випускником університету складається професійний автопортрет, а на його основі – програма професійного розвитку для даного етапу та на перспективу.

Викладачами кафедри освітніх технологій активно запроваджується кредитно-модульна система організації навчального процесу. В університеті створено віртуальне освітнє середовище, до складу якого входять всі структурні підрозділи та кафедри. Кафедра освітніх технологій має свою web-сторінку, на яку можна вийти через Internet або локальну мережу університету. Сторінка містить не лише загальну інформацію про кафедру, історію її розвитку та наукові здобутки, але і всі матеріали з педагогічних навчальних курсів, що викладаються кафедрою.

Одними з основних методів навчання на заняттях педагогічного циклу є проблемне навчання і діалог, які дозволяють студенту вчитись формулювати власну точку зору, здійснювати вибір і приймати обґрунтоване рішення при наявності різних варіантів відповідей. Викладачі широко використовують метод навчальних проектів, у межах вивчення кожної дисципліни проводяться навчально-методичні та творчі конкурси.

Зроблені перші кроки на технологічному рівні вирішувати проблему формування особистісно-професійної успішності студента. Викладачі будують викладання предмету разом зі студентом, адаптуючи його до того, що є у ВНЗ і готуючи до того, що буде в подальшій професійній діяльності. На засіданнях кафедри викладачі постійно дискутують про створення ситуацій успіху для студента університету. Серед методів і технологій перевага надається тим, які сприяють підвищенню якості професійної підготовки та активізації творчих можливостей студента.

Технології педагогічної підготовки повинні забезпечувати суб'єктну позицію того, кого навчають, в ході його пізнавальної діяльності, орієнтувати його на постійний саморозвиток. Цьому сприяє індивідуалізація педагогічної підготовки, в результаті якої майбутній вчитель працює за індивідуальною освітньою програмою, складає професійний автопортрет, вчиться формулювати і забезпечувати особисту педагогічну концепцію, стратегії і тактики професійної життєдіяльності.

Кафедра працює з магістрантами, здійснює викладання дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи», «Болонський процес». При кафедрі відкрита аспірантура зі спеціальності теорія та методика професійної освіти. Щорічно захищаються кандидатські дисертації, що дозволяє впроваджувати ідеї модернізації педагогічної освіти безпосередньо в навчально-виховний процес ВНЗ України, діяльність ЗОШ та інших закладів освіти.

Наукова діяльність виступає одним з головних напрямків діяльності кафедри як університетської структури. На кафедрі освітніх технологій працює науковий Центр модернізації педагогічної освіти в умовах Болонського процесу, керівник – професор О.М. Пехота). У його складі створено кілька лабораторій: «Гуманістична педагогіка В.О. Сухомлинського» – доцент Нор К.Ф., «Професійного виховання і самовиховання» – доцент Середа І.В., «Студентського самоврядування» – доцент Тарасова С.М., «Виховання засобами театральної педагогіки» – доцент Калініна Л.А., «Проектування інноваційного навчального середовища» – викладач Кузнецова І.О. «Виховних технологій з підготовки педагогічних кадрів до роботи в дитячих оздоровчих закладах» – викладач Балицький О.І.

Наряду з роботою над держбюджетною темою «Технологічна культура майбутнього викладача» колектив спрямовує зусилля на виконання наукових цілого ряду наукових тем: «Духовність особистості майбутнього вчителя», «Вища педагогічна освіта України: історія, сьогодення і перспективи розвитку», «Використання педагогічного досвіду В.О. Сухомлинського».

Кафедра тісно співпрацює з рядом інститутів АПН України. Протягом останніх років постійно підтримує наукові зв'язки з рядом навчальних закладів і наукових центрів як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, з Міжнародною академією педагогічних і соціальних наук (Росія), Чжецзянським педагогічним університетом (КНР), Інститутом педагогічних наук (Польща) та ін. Колектив кафедри протягом багатьох років співпрацює з Інститутом педагогічної освіти та освіти дорослих АПН України.

На базі кафедри освітніх технологій щорічно проводяться міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції, зокрема: «Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку» (2001 р.), «Проблеми трансформації освіти України у світовий освітній простір» (2002 р.), «Професіоналізм викладача вищої школи: освітні технології» (2003 р.), «Педагогічна освіта в Україні: проблеми, перспективи розвитку» (2004 р.), «Василь Сухомлинський і сучасність: особистість в оточуючому середовищі» (2004), «Технології педагогічної освіти: теорія, досвід, перспективи розвитку в умовах Болонського процесу» (2006 р.), «Педагогічна освіта в контексті євроінтеграційних процесів» (2008).

Кафедра освітніх технологій є засновником фахового збірника наукових праць «Науковий вісник МДУ. Педагогічні науки», який виходить з 2000 року. З 2007 року збірка видається як міжнародна.

Важливе місце в розвитку кафедри займає видавнича діяльність, забезпечення навчально-виховного процесу посібниками, підручниками, методичними розробками, підготовленими викладачами кафедри. Крім обов'язкових програм та методичних рекомендацій до курсів, кафедра займається методичним забезпеченням підручниками та посібниками для студентів. Так, для якісного викладання курсу «Освітні технології» колективом кафедри був підготовлений та виданий однойменний посібник, рекомендований міністерством освіти і науки України,

створюється науково-методичний комплекс дисципліни та його інформативне забезпечення. Досвід та результати експериментальної роботи науково-педагогічного колективу кафедри були узагальнені також у навчальному посібнику «Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій».

До ювілею від дня народження В.О. Сухомлинського кафедра освітніх технологій підготовлена монографія «В.О. Сухомлинський – майбутньому педагогу», яка вміщує досвід поширення педагогічних ідей відомого педагога та здобутки кафедри у цьому напрямі: студентські та міжнародні науково-практичні конференції, конкурси кращих робіт тощо.

За результатами захисту кандидатських та докторської дисертації видано монографії «Індивідуальність учителя: теорія та практика», та «Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя», «Активізація самовиховання особистості: виховна робота у ВНЗ». Видані друком методичний посібник «Групова навчальна діяльність як форма інтерактивного навчання», методичні рекомендації «Технологія самовиховання особистості», «Технологія цілепокладання та життєтворчості», бібліографічний покажчик «Освітні технології» (I–IV випуски).

Вже традиційними формами роботи зі студентами стали проекти та конкурси професійного спрямування: «Проект приватного ВНЗ» – професор Пехота О.М., «В.О. Сухомлинський – педагог, учений, громадянин» – доцент Нор К.Ф., «Школа майбутнього» – доцент Середа І.В., «Закохані у рідний край» – викладач Кузнецова І.О.

Значних успіхів досягають студенти у педагогічних олімпіадах, наукових конкурсах. Серед переможців всеукраїнського конкурсу наукових робіт студентки Чернова Т. (керівник доцент Нор К.Ф.), Войцещук К. (керівник доцент Середа І.В.)

Спільно з кафедрами музичного мистецтва та інноваційних педагогічних систем створено студентський музичний театр, який виступив з прем'єрою музичної феєрії «Створення світу». Керівник проекту професор Пехота О.М., режисер-постановник доцент Калініна Л.А.

Отже, кафедра освітніх технологій – потужний навчальний, науковий, методичний, духовний і культурний центр МДУ імені В.О. Сухомлинського, творча лабораторія для підготовки майбутнього вчителя і формування педагогічної майстерності

сучасного викладача. Сучасна стратегія розвитку кафедри визначає подальше залучення до надбань сучасної педагогічної науки, загальнолюдських та цивілізаційних духовних цінностей, розширення міжнародного співробітництва кафедри, проведення спільних наукових проектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційно-аналітичні матеріали до Всеукраїнського форуму «Турбота про вчителя – надія на майбутнє». – Полтава, 2005. – 160 с.
2. Кафедра освітніх технологій 1998-2006 рр. / За заг. ред. О.М. Пехоти. – Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2006. – 116 с.
3. Ніколаєнко С.М. Якість вищої освіти в Україні: невідкладні завдання Міністерства освіти на 2006-2010 рр. // Науковий вісник Миколаївського державного університету. – Вип. 12. Педагогічні науки: збірник наукових праць. – Т.1. – Миколаїв: МДУ, 2006. – С. 6-15.
4. Освітні технології: Навч.-метод. Посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кікченко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О.М. Пехота, В.Д. Будаєв, А.М. Старєва, К.Ф. Нор та ін.; За заг. ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 240 с.

И.В. СЕРЕДА

КАФЕДРА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОСТЬ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье представлен опыт деятельности первой в Украине кафедры образовательных технологий: особенностей структуры и функционирования кафедры, преподавания учебных курсов, перспектив развития.

Ключевые слова: образовательные технологии, кафедра образовательных технологий, учебные курсы, направления научной деятельности, перспективы развития.

I.V. SEREDA

THE DEPARTMENT OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES: HISTORY, NOWADAYS, PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT

Experience of activity of department of educational technologies first in Ukraine is represented in the article: features of structure and functioning of department, teaching of educational courses, directions of scientific activity, prospects of development.

Key words: educational technologies, department of educational technologies, educational courses, directions of scientific work, perspectives of development.